

Kapetan fregate
mr RADOSAV ŠULJAGIĆ
mr NATASA MRKIĆ

Distanciona dejstva i oružana agresija sa distance

Zahvaljujući razvoju nauke i tehnike oružane snage su dobile određena sredstva i njihove nosioce kojima mogu da deluju i dejstvuju po protivniku sa različitim udaljenosti. Takva dejstva su sada sastavni deo borbenih dejstava i samo u okviru njih imaju određeni značaj i smisao. Ona sve više postaju osnova na kojoj se zasniva priprema i izvršenje borbenih dejstava stratezijskog nivoa i značaja i oružanih agresija na manje i vojnički slabije države.

Savremena *dejstva sa distance* (ili distanciona dejstva) stratezijskog nivoa i značaja i *oružana agresija sa distance* značajna su sredstva političkih i vojnih strategija pojedinih država i vojno-političkih grupacija za ostvarivanje svojih interesa na perifernim ratištima NATO i VU. Time su postala potencijalna opasnost za male i vojnički slabije države jer su direktno usmerena protiv njih. To nameće opštedruštvenu potrebu za njihovim izučavanjem i traženjem pravovremenih optimalnih rešenja za uspešno suprotstavljanjem takvim dejstvima. Radi toga su u ovom članku i izložena osnovna teorijska saznanja autora o ovim pojavama, da bi poslužila kao osnova za praktičnu delatnost u ratnoj veštini.

U vojnoj literaturi se često piše i raspravlja o oružanim agresijama i ratovima koji su aktuelni u određenom vremenskom periodu.¹ Tako su, na primer, opisane i teorijski uobli-

¹ U našoj ratnoj veštini postoje znatna neslaganja i različita shvatanja o pojmovima »oružana agresija« i »rat«. Po jednom shvatanju, to su pojmovi koji imaju isti sadržaj i obim sadržaja, pa se zbog toga smatra da je oružana agresija isto što i rat. Po drugom shvatanju, to su pojmovi koji imaju različit sadržaj i obim sadržaja, pa se smatra da su to dve različite pojave.

čene skoro sve oružane agresije i ratovi koji su vođeni posle drugog svetskog rata. Sada je aktuelna upotreba termina i rasprava o ratovima koji su u rečniku ratne veštine oružanih snaga SAD obuhvaćeni pojmom »sukob niskog intenziteta« (Low-Intensity Conflict) ili pojmovima: »rat protiv terorizma«, »nekonvencionalni rat« i »manji konvencionalni rat«. Takvi termini i rasprave postoje i u našoj vojnoj literaturi.

Posle napada oružanih snaga SAD na Libiju (1986. godine) započele su intenzivne rasprave i diskusije o pojavi novog tipa dejstava i novog tipa oružane agresije. To su, uslovno rečeno, *distanciona dejstva (dejstva sa distance)*² i *oružana agresija sa distance*, koja se pojavljuju kao rezultat razvoja nauke, tehnike i sredstava za vođenje oružane borbe, te primene nove doktrine intervencija oružanih snaga SAD na perifernim ratištima — van osnovnih ratišta NATO i VU, odnosno SAD i SSSR-a. Koliko nam je poznato ove pojave nisu dovoljno istraživane u našoj ratnoj veštini niti opisane u našoj vojnoj literaturi. Upravo zbog toga, cilj autora je da pokušaju da definišu navedene pojave i da aktueliziraju njihovo naučno saznavanje.

Distanciona dejstva

U poslednje vreme termin *distanciona dejstva* sve se češće upotrebljava u *kolokvijalnoj* i *retoričkoj* praksi starešina, u različitim prilikama i u različitim značenjima, pa njegovom nepravilnom upotrebom dolazi do stvaranja mnogih problema saznajne prirode. To, praktično, znači da su distanciona dejstva *konotativan* i *nedeterminisan* pojam u jeziku naše ratne

---

Autori ovog članka uvažavaju drugo shvatanje i smatraju da je *oružana agresija neizazvana upotreba oružane sile i napad neke države ili vojno-političke grupacije usmerene protiv suvereniteta, teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti neke druge države (a), a koji je, na bilo koji način, suprotan naredbama Povelje Ujedinjenih nacija*. (Vidi tekst Rezolucije br. 3314, od 14. decembra 1974. godine). Oružana agresija može da bude relativno samostalna pojava posle koje ne sledi obavezno rat. Međutim, ona može da bude početak rata i najčešće je to ili početak početnog perioda rata. U tom slučaju, ona je uvek sastavni deo rata.

² Izrazi »distanciona dejstva« i »dejstva sa distance« u ovom radu upotrebljavaju se kao istoznačnice.

veštine. S obzirom na to, određivanje (makar i preliminarno) njegovog pravog značenja, njegovog pravog sadržaja i obima sadržaja, te mesta u hijerarhiji pojmova ratne veštine predstavljao bi značajan empirijski i teorijski doprinos.

Kao sintagma, distanciona dejstva ne označavaju nijednu vrstu (poznatih) borbenih ili neborbenih dejstava koja su do sada teorijski uobličena i praktično izvedena u našoj ratnoj veštini.³ To nas upućuje na postupak utvrđivanja *sinteme* o pravom značenju tog pojma i na traženje polaznih teorijskih uporišta za stvaranje odgovarajuće definicije.

Ako se distanciona dejstva razmatraju sa najopštijeg filološkog, etimološkog i lingvističkog stanovišta, tada teoretičari našeg jezika smatraju da taj pojam može imati samo dva značenja. U prvom slučaju *distanciono dejstvo može označavati takav proces (dejstvovanje) koji proizvodi ili koji ima za posledicu neku distancu (vremensku ili prostornu) između (dva ili više) predmeta, subjekta i objekta, procesa, tvorevina, itd.*⁴ U drugom slučaju, *distanciono dejstvo može označavati takav proces (dejstvovanje) u kome neki subjekt deluje na objekt sa neke udaljenosti (distance) i pri tome teži da utiče na njegovo ponašanje, da mu nametne svoju volju, ugrožavajući ga ili uništavajući ga, i tome slično.* Prema mišljenju teoretičara jezika, ovo je značenje prevladavajuće, jer je više u duhu našeg jezika, pa se može uzeti kao polazište u daljem razmatranju distancionih dejstava u ratnoj veštini. Pri tome, treba uvažavati njihovu genezu, nivo, sadašnji sadržaj i mogućnosti njihove primene na strategijskom nivou u oružanim agresijama novog tipa.

Kao što je poznato, *dejstva sa distance* (borbena i neborbena) stalna su pojava u ratu i u oružanim sukobima, od

³ Borbeno dejstvo je definisano (nekoliko različitih definicija) u našoj ratnoj veštini. Pod *borbenim dejstvom* uglavnom se *podrazumeva skup planiranih i organizovanih aktivnosti delovanja i dejstvovanja po protivniku* (snagama i sredstvima) *upotrebom bobrebni sredstava* (proizvedenih i namenjenih za vođenje oružane borbe) *koji su usmereni na ostvarivanje određenog vojnog cilja.* Koliko nam je poznato, neborbeno dejstvo nije definisano u našoj ratnoj veštini, saglasno njegovoj stvarnoj pojavnosti u oružanoj borbi. Pod *neborbenim dejstvom* *podrazumevamo skup planiranih i organizovanih aktivnosti delovanja po protivniku* (političke, ekonomske, ideološke, psihološko-propagandne, kulturne i druge aktivnosti), *bez upotrebe borbenih sredstava, koje su usmerene ka ostvarivanju cilja određenog borbenog dejstva.*

⁴ Distanca (lat. *distancia*): udaljenost, rastojanje, odstojanje, razmak, itd.

njihovog nastanka, do danas. Tako će, verovatno, biti i ubuduće. Pripadnici oružanih snaga uvek su nastojali i nastoje da protivniku nanesu gubitke ili štetu putem određene aktivnosti, ali bez neposrednog kontakta sa njima. To je moglo da bude ostvareno jedino nekom aktivnošću sa distance. Radi izvođenja dejstava sa distance uvek se nastojalo da se pronađu, dobiju i primene takva sredstva (borbena i neborbena) koja će omogućiti i kojima će biti zadovoljena osnovna potreba da se dejstvuje po protivniku sa što veće udaljenosti i to što dublje i šire po njegovom prostoru. U tim nastojanjima stvorena su i dalje se stvaraju sredstva različitih taktičkih i tehničkih odlika, koja omogućavaju izvođenje borbenih i drugih aktivnosti sa distance — sa različitih udaljenosti, na različitim delovima prostora, uključujući i kosmos.

Istorijski razmatrano, prva sredstva za izvođenje dejstava sa distance (u oružanim sukobima, potom i u ratu) bili su predmeti iz prirode, a kasnije i stvorena sredstva, kao npr.: koplje, luk i strela, obrađeni kamen sa bacačkim spravama, itd. Posle toga su stvorena i upotrebljavana sve kvalitetnija, ali posmatrano sa sadašnjeg stanovišta, relativno jednostavnija (borbena i neborbena) sredstva koja su omogućavala izvođenje borbenih dejstava na relativno manjem prostoru i dejstvo po protivniku sa malih udaljenosti. Pored ostalog, ona su omogućavala izvođenje borbenih dejstava taktičkog, operativnog i strategijskog nivoa na relativno ograničenom prostoru — otprilike na prostoru na kome se izvodi savremeni boj, odnosno na prostoru sadašnjih taktičkih dimenzija.

Nagli razvoj nauke i tehnike u XIX veku pomogao je oružanim snagama da relativno brzo dobiju takva sredstva i njihove nosioce koji su omogućavali izvođenje borbenih dejstava na relativno većem prostoru i dejstva po protivniku sa većih udaljenosti. Pored ostalog, oni su (od Napoleonovih ratova pa do završetka prvog svetskog rata) omogućili izvođenje borbenih dejstava taktičkog, operativnog i strategijskog nivoa na relativno većem prostoru — otprilike na prostoru na kome se izvode savremene operacije, odnosno na prostoru sadašnjih operativnih dimenzija.

Dalji razvoj nauke i tehnike omogućio je oružanim snagama da još brže dobiju takva sredstva i njihove nosioce kojima su mogle da izvode borbena dejstva na znatno većem

prostoru, te da deluju i dejstvuju po protivniku sa znatno većih udaljenosti. Dobijena sredstva i njihovi nosioci su do kraja drugog svetskog rata omogućili oružanim snagama izvođenje borbenih dejstava taktičkog, operativnog i strategijskog nivoa na još većem prostoru — načelno na prostoru na kome se izvode savremena borbeno dejstva strategijskog nivoa i značaja, pa čak i u nekim oblastima borbenih dejstava i na većim prostranstvima.

Intenzivni razvoj nauke i tehnike posle drugog svetskog rata pomogao je pojedinim oružanim snagama (naročito SAD i SSSR, odnosno NATO i VU) da dobiju takva sredstva i njihove primarne, dualne i tercijalne nosioce kojima mogu da izvode borbeno dejstva na skoro svim prostranstvima naše planete, te da deluju i dejstvuju po protivniku sa do sada najvećih udaljenosti. Pored ostalog, oni omogućavaju izvođenje borbenih dejstava taktičkog, operativnog i strategijskog nivoa na dosad najvećem prostoru — pa čak i na prostoru na kome se izvode savremena dejstva kontinentalnog i interkontinentalnog tipa.

Sredstva koja omogućavaju izvođenje dejstava sa distance uključena su u organski sastav jedinica i ustanova u svim vidovima oružanih snaga. Ona su uglavnom opisana u vojnoj literaturi pa se može smatrati da su nam poznata. Verovatno da sada postoje i da se i dalje razvijaju neka sredstva i njihovi nosioci koji nam još nisu poznati. Postoji velika verovatnoća da se takva sredstva nalaze u sastavu onih oružanih snaga koje imaju mogućnosti izvršenja oružane agresije sa distance. To, praktično, znači da su ona sastavni deo oružanih snaga i da je njihova primena strogo usmerena, planirana, organizovana i moguća.

Analiza dosadašnjih ratova pokazuje da su dejstva sa distance neophodni i integralni deo borbenih dejstava. Samo u okviru borbenih dejstava (u ratu, u oružanom sukobu i u oružanoj agresiji) dejstva sa distance imaju određeni smisao i svrhu. To znači da ona nisu sama sebi svrha i da ih kao izdvojene pojave, same za sebe, ne treba ni saznavati. Prema tome, *distanciona dejstva* (dejstva sa distance) *mogu da budu samo planirani i organizovani proces borbene primene sredstava za delovanje i dejstvo po protivniku sa neke udaljenosti, koji je neposredno usmeren ka ostvarivanju cilja konkretnog borbenog dejstva.* Ovo bi moglo da bude osnovno značenje,

odnosno opšta odredba značenja distancionih dejstava ili dejstava sa distance u savremenom ratu, oružanom sukobu i oružanoj agresiji. Ovu definiciju možemo uvesti u našu teoriju ratne veštine i prihvatiti kao polaznu orijentaciju za dalje izučavanje distancionih dejstava, uz uvažavanje ostalih napora da se još preciznije definišu.

Dosadašnja praksa oružane borbe dokazuje da su dejstva sa distance relativno (manje ili više) složena, u suštini saglasna, konzistentna, koherentna, kontinuirana i sinhronizovana struktura pojedinačnih i posebnih dejstvovanja pojedinaca i grupa kojima se pripremaju i izvršavaju određene procesne aktivnosti prilikom izvođenja borbenih i neborbenih dejstava. Ta su dejstvovanja uglavnom različita i mnogobrojna, pa se zbog toga u toku oružane borbe pojavljuje veoma mnogo dejstava sa distance — različitih odlika, obeležja, vidova i oblika ispoljavanja. To nam, svakako, stvara mnoge dileme i osnove za njihovu svrsishodnu podelu i valjanu klasifikaciju.

Klasifikacija dejstava sa distance

Dejstva sa distance mogu se podeliti na osnovu mnogih kriterijuma, što bi rezultiralo stvaranjem brojnih klasifikacijskih nizova. Ne sumnjamo da bi takvi nizovi imali određenu teorijsku vrednost za ratnu veštinu, ali bi najverovatnije bili neprikladni u strogo usmerenoj praktičnoj primeni. Stoga je, smatramo, za našu ratnu veštinu najvažnije da se izvrši njihova klasifikacija na osnovu sledećih kriterijuma: opštosti, značaja-nivoa, usmerenosti, vremenske udaljenosti-trajanja, nosilaca vojnosocijalne osnove, složenosti sadržaja, istinitosti-realnosti i slobode izbora.⁵

Kriterijum opštosti. Opštost se podrazumeva u dva smisla: (1) u smislu obuhvatanja određenih vojnih procesa, tvorevina, interesa, potreba i njihovog sadržaja; i (2) u smislu obuhvatanja vojnih i ostalih društvenih organizacijskih celina

⁵ Ovi kriterijumi su prevladavajući u našoj vojnoj literaturi, pa stoga možemo smatrati da su to osnovni kriterijumi za klasifikaciju pojava oružane borbe. Njih uglavnom koriste autori prilikom klasifikacije i tipologizacije svojih predmeta razmatranja pa smo ih upravo zbog toga i uzeli za osnovne kriterijume u klasifikaciji dejstava sa distance. Konkretne klasifikacije valja videti u našoj vojnoj literaturi iz oblasti ratne veštine.

koje su neposredni nosioci vojnih procesa, tvorevina, interesa, potreba i tome slično. Prema ovom kriterijumu dejstva sa distance možemo podeliti na: *opšta, posebna i pojedinačna*, a u okviru pojedinačnih na *elementarna i subelementarna*. U ovoj podeli, pojedinačna dejstva sa distance su činioци strukture posebnih dejstava sa distance, a posebna dejstva sa distance su činioци strukture opštih dejstava sa distance.

Kriterijum značaja — nivoa. Značaj i nivo su veoma složena i veoma promenljiva vrednosna i aksiološka svojstva. Zbog toga ih autori i različito određuju za istu pojavu, interes, potrebu itd. To naročito čine vojni teoretičari koji pripadaju oružanim snagama različitih država i vojno-političkih grupacija. U konkretnim slučajevima, značaj i nivo dejstava sa distance utvrđuju se na osnovu određene mere ili na osnovu procene i ocene njihovog stvarnog doprinosa (doprinosa njihovog izvođenja) ostvarenju opšteg cilja određenih borbenih ili neborbenih dejstava u okviru kojih se izvode. Prilikom utvrđivanja njihovog značaja i nivoa treba imati u vidu i opšte, posebne i pojedinačne doprinose matičnih borbenih i neborbenih dejstava ostvarivanju određenog višeg vojnog cilja, a zatim i fizički obim njihovih nosilaca, odnosno snaga koje ih izvode, jer im on, uglavnom i u najvećoj meri, određuje — prvo nivo, a potom i istoimeni značaj.

Prema kriterijumu značaja — nivoa, dejstva sa distance možemo podeliti na: *strategijska, operativna i taktička*. U ovoj podeli treba imati u vidu činjenice:

a) da neko dejstvo sa distance može imati taktički nivo, a operativni ili strategijski značaj za oružane snage neke države ili vojno-političke grupacije, ili suprotno značenje za oružane snage nekih drugih država ili vojno-političke grupacije;

b) da neko dejstvo sa distance može imati operativni nivo, a taktički ili strategijski značaj za oružane snage neke države ili vojno-političke grupacije, ili suprotno značenje za oružane snage nekih drugih država ili vojno-političke grupacije;

c) da neko dejstvo sa distance može imati (mada su to veoma retki slučajevi) strategijski nivo, a taktički i operativni značaj za oružane snage neke države ili vojno-političke grupacije, ili suprotno značenje za oružane snage nekih drugih država i vojno-političke grupacije;

d) da se taktička dejstva sa distance uglavnom izvode u okviru borbenih dejstava taktičkog nivoa i značaja, odnosno *boja*;

e) da se operativna dejstva sa distance uglavnom izvode u okviru borbenih dejstava operativnog nivoa i značaja, odnosno *operacije*; i

f) da se strategijska dejstva sa distance izvode u okviru borbenih dejstava strategijskog nivoa i značaja, odnosno *bitke* i *oružane agresije* — (za ovu podelu unapred računamo na prigovore nekih teoretičara ratne veštine).

Kriterijum usmerenosti. Usmerenost se takođe podrazumeva u dva smisla: (1) u smislu obuhvatanja osnovnih orijentacionih vrednosti procesa, tvorevina, potreba, interesa i tome slično; i (2) u opštijem smislu, sa stanovišta njihove usmerenosti prema stvarnom objektu (vrednosti) i stvarnoj ratnoj situaciji. Prema ovom kriterijumu dejstva sa distance možemo podeliti na: *progresivna* ili progresivno usmerena; *regresivna* ili regresivno usmerena, *pozitivna* ili konstruktivno usmerena (izgrađivanje, osvajanje, očuvanje neke vrednosti, itd.); *negativna* ili destruktivno usmerena (rušenje, uništenje, gubljenje neke vrednosti, itd.); i *neutralna*, koja ne znače ni konstrukciju ni destrukciju neke vrednosti. Pri tome, važno je naglasiti da dejstva sa distance, nikada nisu čista po svojoj usmerenosti, jer nisu nikada van dijalektičkog jedinstva suprotnosti protivrečnosti i prelaska iz jednog stanja u drugo, odnosno ona nisu nikada van vojnog vrednosnog sistema.

Kriterijum vremenske udaljenosti — trajanje. Vremenska udaljenost i trajanje su veoma složene i veoma promenljive vrednosne veličine. Zbog toga je sasvim prihvatljivo opredeljenje mnogih autora da vrednosne mere vremena određuju subjektivno i veoma različito. Upravo nam to i nameće potrebu da se kriterijum vreme koristi samo sa stanovišta potrebnog vremena (trajanja) za izvođenje nekog procesa i ostvarivanje nekog cilja ili samo sa stanovišta uticaja izvršenja nekog procesa i ostvarenja nekog cilja u narednom vremenskom periodu. S obzirom na ovo opredeljenje — za razmatranje i podelu dejstava sa distance opšti značaj imaju sledeći članovi klasifikacije: (1) *istorijska* (dejstva sa distance koja su moguća u istorijskoj perspektivi i podrazumevaju istorijski prelom u vojnoj praksi ratne veštine; (2) *dugoročna*,

srednjeročna i kratkoročna — (dejstva sa distance čije je izvođenje moguće i sagledivo kroz, subjektivno određeno, relativno duži, srednji i kraći vremenski period ili rok); (3) *dugotrajna, i srednjetrojna i kratkotrajna* — (dejstva sa distance čije je izvođenje trajalo, traje ili će trajati kroz, subjektivno određeni, relativno dugi, srednji i kraći vremenski period); (4) *trenutna* — (dejstva sa distance koja su izvedena, izvode se ili se mogu izvesti kroz veoma kratak — trenutni — vremenski period ili rok); i (5) *prošla, sadašnja i budući* dejstva sa distance.

Kriterijum nosilaca vojnosocijalne osnove. Nosioci vojnosocijalne osnove imaju veoma složena aksiološka svojstva svake organizacije koja izvodi neki vojni proces (dejstvovanje), ostvaruje neke vojne ciljeve i zadovoljava neke vojne potrebe u datoj (konkretnoj) ratnoj situaciji. U tom smislu možemo, kao nosioce vojnosocijalne osnove izdvojiti institucionalizovane vojne organizacijske celine i neinstitucionalizovane vojne organizacijske celine. Upravo zbog toga, a prema ovom kriterijumu, dejstva sa distance možemo podeliti na: (1) *opštevojna* i (2) *dejstva sa distance institucionalizovanih i neinstitucionalizovanih vojnih organizacijskih celina i njihovih sastavnih organizacijskih delova*. Ova se klasifikacija uspostavlja prema realnoj ratnoj i vojno organizacijskoj situaciji. Kod takve klasifikacije moraju se uzimati u obzir i pomoćni kriterijumi — organizacijska pripadnost i obuhvaćenost nosilaca dejstava sa distance — jer se ta dva kriterijuma uvek koriste zajedno. U tom smislu možemo posebno izdvojiti i razmatrati dejstva sa distance koja izvode pripadnici oružanih snaga — JNA i TO, ili samo JNA, ili samo TO. A u svakom konkretnom borbenom dejstvu možemo posebno izdvojiti i razmatrati dejstva sa distance koja izvode pripadnici posebnih i pojedinačnih delova one vojne organizacije koja ga izvodi — kao što su dejstva sa distance koja izvode: komanda, osnovne snage, snage obezbeđenja, snage podrške, snage zajedničkog informacionog sistema, kao i njihovi organizacijski delovi — pripadnici JNA (KoV, RV i PVO, RM) i Teritorijalne odbrane.

Kriterijum složenosti sadržaja. Ovaj kriterijum je izveden iz činjenice da u oružanoj borbi nema jednostavnih i jednoznačnih vojnih pojava, ciljeva, potreba, itd. Kada se klasifikacija izvodi sa stanovišta izdvajanja neophodnih sa-

stavnih delova svake pojave oružane borbe, pa time i nekog dejstva sa distance, tada je potrebno uvažavati i imati u vidu složenost sledećih članova klasifikacije: (1) *cilja*, (2) *aktera (snaga)* (3) *izvođenja* (pripreme i izvršenja), (4) *aktivnosti*, (5) *suštine*, (6) *oblika ispoljavanja*, (7) *načina (metoda)*, (8) *uslova izvođenja*, (9) *prostora*, (10) *vremena*, (11) *rezultata i posledica*. A kada se izvodi klasifikacija dejstava sa distance na osnovu složenosti njihovog sadržaja, tada se mora imati u vidu činjenica da ona obuhvataju mnoge činioce snaga, činioce uslova i mnoge aktivnosti koje određene snage preduzimaju u različitim uslovima oružane borbe, odnosa snaga, prostora i vremena. Taj kompleks aktivnosti i činilaca bitno utiče na posebnu složenost izvođenja dejstava sa distance u procesu izvođenja matičnog borbenog dejstva. To se neposredno odražava na konkretnu složenost i dijalektičko jedinstvo njihovog izvođenja, koje sačinjava veoma složenu i kompleksnu strukturu. S obzirom na takvu složenost njihovog izvođenja, dejstva sa distance se mogu podeliti sa stanovišta realizacije vojnih borbenih i neborbenih aktivnosti koje se preduzimaju u toku njihovog izvođenja. Na osnovu tog stanovišta, treba uvažavati i imati u vidu sledeće članove klasifikacije: (1) *složenost sadržaja ukupnog izvođenja konkretnog dejstva sa distance* — složenost pripreme dejstva i složenost izvršenja dejstva; (2) *složenost sadržaja perioda u izvođenju dejstva sa distance* — složenost planiranja i organizacije dejstva, složenost pripreme određenih snaga za izvršenje dodeljenih zadataka, složenost pripreme uslova za izvršenje dejstva i složenost izvršenja etapa $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$; (3) *složenost sadržaja etapa u periodima izvođenja dejstva sa distance* — složenost pripreme etapa $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$, i složenost izvršenja etapa $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$; i (4) *složenost sadržaja instrumentalnih aktivnosti*.

Kriterijum istinitosti (realnosti). Ovaj kriterijum se zasniva na sadržaju dejstva sa distance i cilja borbenog dejstva u kome se ono izvodi, na suštini oficijelno deklarativnog cilja i zatim na različitim interpretacijama pojedinih nosilaca interesa, aktivnosti, stvarnih zahteva i realnih očekivanja u pogledu ostvarivanja višeg vojnog cilja. To nije jedina mera istinitosti dejstava sa distance. Pored te mere postoji još jedna dimenzija njihove istinitosti — to je njihova realističnost, odnosno mogućnost njihovog stvarnog izvođenja. Stoga, kada

vršimo klasifikaciju dejstava sa distance na: *istinita*, *relativno istinita* i *neistinita* — istovremeno moramo vršiti njihovu klasifikaciju na: *realna* (realistična ili realno moguća), *relativno realna* (relativno realistična ili relativno moguća), *eventualno realna* (eventualno realistična ili eventualno moguća), *nerealna* (nemoguća) i *utopistička*. Treba imati u vidu činjenicu da se dejstvima sa distance često manipuliše. Ta činjenica nameće potrebu da se njihova istinitost (realnost) utvrđuje i sa tog stanovišta. Otuda potiče mogućnost njihove klasifikacije, npr. na: *obmanjivačka*, *lažna*, itd. Ova je klasifikacija često opasna i neopravdana, osim u slučajevima kada je rezultat i način njihovog izvođenja dovoljno poznat i siguran.

Kriterijum slobodnog izbora. Ovaj kriterijum podrazumeva podelu dejstava sa distance na sledeće članove klasifikacije: (1) *slobodno odabrana dejstva sa distance* — u konkretnoj ratnoj situaciji nosilac vojnih delatnosti od više mogućih dejstava sa distance slobodno odabira i opredeljuje se za jedno ili više dejstava; (2) *nametnuto dejstvo sa distance* — ratna situacija uslovljava ili nameće potrebu za određenim rešenjem i za izvođenjem samo određenog dejstva sa distance, iako nema nosilaca (vojnih) aktivnosti sa suprotnim opredeljenjem, i (3) *dirigovana dejstva sa distance* — u konkretnoj ratnoj situaciji delatnost (aktivnost) nosilaca dejstava suprotnog opredeljenja ne ostavlja mogućnost izbora alternativnih dejstava, već svojom aktivnošću snage protivnika diriguju izbor određenog dejstva sa distance. To se događa najčešće u onim ratnim situacijama kada sadržaj ukupnih dejstava »konzervira« određeno ratno stanje, odnosno kada ograničava, zaustavlja ili usporava pojedine procese koje su pokrenuli suprotno opredeljeni subjekti.

Navedeni kriteriji i članovi klasifikacijskih nizova nisu konačni i isključivi. Time nije iscrpen fond svih mogućih kriterijuma, po kojima se može vršiti klasifikacija i tipologizacija vojnih dejstava sa distance. Stoga, za dublje i šire saznavanje dejstava sa distance predlažemo da se obrati pažnja na njihovu klasifikaciju na osnovu i nekih pomoćnih kriterijuma, kao što su: npr.:

a) kriterijum *prostora*. Prema ovom kriterijumu dejstva sa distance možemo podeliti na: *kopnena*, *pomorska* (rečna, jezerska), *vazdušna* (vasionska), *kopneno-vazdušno-pomorska*, *kopneno-vazdušna*, *kopneno-pomorska* i *vazdušno-pomorska*;

b) kriterijum *značaja u odnosu na vreme*. Prema ovom kriterijumu dejstva sa distance možemo podeliti na: *trajna* — imaju trajni značaj, *povremena* — imaju povremeni značaj, i *trenutna* — imaju trenutni ili momentalni značaj;

c) kriterijum *rezultata koji se žele postići*. Prema ovom kriterijumu dejstva sa distance se dele na: *potpuna* — izvršenjem dejstva sa distance želi se postići potpuno ostvarenje cilja matičnog borbenog dejstva; *delimična* — izvršenjem dejstva sa distance želi se postići delimično ostvarenje cilja matičnog borbenog dejstva; i *ograničena* — izvršenjem dejstva sa distance želi se postići ograničeno ostvarenje cilja matičnog borbenog dejstva; i

d) kriterijum *vremenske postupnosti u realizaciji*. Prema ovom kriterijumu dejstva sa distance možemo podeliti na: *prošla, sadašnja, sledeća* ili *neposredno buduća*, i *daljna* ili *buduća*.

Smatramo da svi ovi kriterijumi zajedno sačinjavaju optimalnu strukturu osnovnih kriterijuma na osnovu kojih se može izvršiti saznavno svrsishodna podela svih realnih i teorijski mogućih dejstava sa distance iz realne, edukativne i pretpostavljene oružane borbe. U tom smislu, ova struktura kriterijuma i klasifikacijskih članova pruža dovoljnu instrumentalnu osnovu za potpunu (teorijski sveobuhvatnu) klasifikaciju i tipologizaciju vojnih dejstava sa distance — saglasno njihovoj realnoj pojavnosti.

Najvažniji zadaci u saznavanju dejstava sa distance

Razmatrano u opštem smislu, za našu ratnu veštinu je veoma značajno *da istražimo i da detaljno izučimo pripremu i izvršenje dejstava sa distance u borbenim dejstvima taktičkog, operativnog i strategijskog nivoa u (mogućim) oružanim agresijama na našu zemlju*. Ali, u okviru ovog obimnog posla prirodno je da postoji određeni red važnosti, koji proizlazi iz opštedruštvenih potreba za uspostavljanjem određenih prioriteta u istraživanju i izučavanju pojedinih vrsta dejstava sa distance. Ako izuzmemo iz razmatranja saznanja o naučnoj strategiji saznavanja pojava oružane borbe, a uvažimo samo naše opštedruštvene potrebe za njihovim istraživanjem, tada možemo istaći nekoliko (težišnih, prioriternih) naučnoistraživačkih zadataka.

Prvi naučnoistraživački zadatak. Cenimo da je za našu ratnu veštinu momentalno najvažnije da identifikujemo, prikladno označimo i detaljno izučimo savremena i moguća buduća dejstva sa distance potencijalnih agresora za koja nemamo nikakvih realnih mogućnosti da se suprostavimo izvođenjem istih ili paritetnih i adekvatnih naših dejstava sa distance.⁶ Ona su postala (već duže vremena) neminovna stvarnost savremene oružane borbe i mi moramo biti potpuno spremni da im se uspešno (uz što manje rizika) suprotstavimo našim rešenjima, u slučaju da postanemo objekt oružane agresije. To nameće potrebu za proširenjem ovog naučnoistraživačkog zadatka, u smislu iznalaženja optimalnog naučnog rešenja i njegove adekvatne primene u našoj ratnoj veštini.

Drugi naučnoistraživački zadatak. Cenimo da je za našu ratnu veštinu isto tako važno da identifikujemo, prikladno označimo i detaljno izučimo savremena i moguća buduća dejstva sa distance strategijskog nivoa i značaja. Ova dejstva su sada postala značajno sredstvo političkih i vojnih strategija vojnih supersila i vojno-političkih grupacija (mada se oni o tome iz sasvim razumljivih razloga ne izjašnjavaju) za ostvarivanje sopstvenih ciljeva i agresijama novog tipa. Ona su postala neminovna stvarnost savremenog ljudskog društva i mi moramo, takođe, biti potpuno spremni da im se uspešno (uz što manje rizika) suprotstavimo u slučaju da postanemo objekat oružane agresije. Zato je neophodno ispuniti mnoge uslove i stvoriti odgovarajuće saznajne i materijalne vrednosti. Kao prvo, moramo saznati proces primene ovih dejstava u oružanoj agresiji, a zatim doći do optimalnih saznanja o oružanoj agresiji sa distance. Ispunjenje ostalih uslova zahteva preduzimanje konkretnih saznajnih postupaka, optimalnih rešenja i konkretnu akciju.

⁶ Želimo da upozorimo čitaoce, a naročito istraživače, na činjenicu koja je u neposrednoj vezi sa ovom vrstom dejstava sa distance. U našoj edukativnoj praksi ratne veštine pojedine starešine pod pojmom »distancijska dejstva« podrazumevaju baš ovu vrstu dejstava sa distance potencijalnih agresora. Na taj način prave još jednu semantičku zbrku i pojmovno-kategorijalni galijamatis u jeziku i rečniku naše ratne veštine. To je potpuno nesaglasno saznanjima o naučnoj izgradnji teorije ratne veštine i njenog rečnika, a brojni argumenti iz prakse dejstava sa distance potpuno opovrgavaju i odbačuju takvo shvatanje.

Oružana agresija sa distance

Različita shvatanja o oružanoj agresiji unapred nas prisiljavaju da istaknemo, makar uslovno, naše shvatanje o *oružanoj agresiji sa distance, kao paradigmi i o oružanoj agresiji sa distance, kao realnoj pojavi*. Na to nas navode mnoge dileme koje postoje oko izbora najvažnijih odrednica za formiranje prave definicije. Te dileme se mogu odmah izbeći ako se prethodno utvrde one odrednice i činjenice koje su bitne za potpuno razumevanje i oružane agresije sa distance i dejstva sa distance.

Smatramo da ne postoji potreba za izlaganjem dokazne argumentacije jer je dosadašnja analiza sadržaja određenih tekstova pokazala da su glavne odrednice i činjenice oružane agresije sa distance:

(1) neizazvani oružani napad neke države (a) ili vojno-političke grupacije na neku drugu državu (e);

(2) neprelazak pripadnika oružanih snaga i nosilaca ubojnih sredstava preko državne granice napadnute države (a);

(3) upotreba sredstava za delovanje i dejstvo po snagama i objektima napadnute države (a) sa neke udaljenosti, bez prelaska pripadnika oružanih snaga i nosilaca ubojnih sredstava preko državne granice napadnute države (a); i

(4) postojanje takvih borbenih i neborbenih sredstava u sastavu oružanih snaga vojnih supersila i vojno-političkih grupacija kojima se može izvršiti oružana agresija na našu ili neku drugu državu (e), a da pri tome pripadnici oružanih snaga i nosioci ubojnih sredstava nasilno ne pređu državnu granicu.

Uzimajući u obzir navedene odrednice i činjenice, možemo sasvim opravdano konstatovati da je *oružana agresija sa distance* (kao paradigma) *neizazvani oružani napad jedne ili više država na neku (e) državu (e) kojim se ugrožava njena nezavisnost, suverenitet ili teritorijalni integritet primenom borbenih i neborbenih sredstava kojima se deluje i dejstvuje po snagama i objektima napadnute države (a) sa neke udaljenosti, a da pri tome oružane snage agresora nasilno ne prelaze njenu državnu granicu*. Prema ovom određenju, oružana agresija sa distance je nova pojava u kojoj se isključuje izvođenje

borbenih dejstava agresora na međunarodnopravno priznatom kopnenom, morskom i vazдушnom prostoru napadnute države (a) uključujući njen prostor ispod morske površine i kosmos.

Na sva pitanja da li je moguće izvršiti takvu agresiju na našu ili na neku drugu državu — odgovor je potvrđan, i tu nema dilema. Međutim, u svakom razmatranju mora se uzeti u obzir varijabilnost državne granice u vazдушnom prostoru i mogućnost njene kontrole u svim dimenzijama tog prostora i kosmosa. Ako uz to uvažimo činjenicu da se za izvođenje dejstava sa distance uglavnom koristi vazdušni prostor napadnute države, bez obzira na rizik i moguće reperkusije, tada možemo razmatrati oružanu agresiju sa distance kao realnu pojavu. To, praktično, znači *da je oružana agresija sa distance (kao realna pojava) neizazvani oružani napad jedne ili više država na neku (e) državu (e) kojim se ugrožava njena nezavisnost, suverenitet ili teritorijalni integritet primenom borbenih i neborbenih sredstava kojima se deluje i dejstvuje po snagama i objektima napadnute države (a) sa neke udaljenosti, a da pri tome oružane snage agresora nasilno ne prelaze njenu državnu granicu na kopnu i moru.*

Pojavni realitet oružane agresije sa distance i ove definicije ozbiljan su izazov za sticanje naučnih saznanja o njenoj sadašnjoj i neposredno budućoj stvarnosti. Takva saznanja su neophodna za stvaranje naučno zasnovane teorije, koja bi bila optimalno egzistencijalna u našoj ratnoj veštini. Njeno saznavanje zahteva da se istraže svi oni neophodni konstitutivni delovi bez kojih se ona ne može pojaviti i iskusiti kao paradigma i kao realna pojava. Načelno, to zahteva naučno saznavanje: *cilja; snaga (i sredstava) kojima se izvršavaju agresivna dejstva sa distance; osnovnih aktivnosti; izvođenja (priprema i izvršenje); suštine; oblika izvršenja; načina izvršenja; uslova izvršenja; prostora izvođenja; vremena izvođenja i rezultata i posledica izvršenja takve agresije.*

Kompleksno saznavanje oružane agresije sa distance podrazumeva i sticanje opštih saznanja o njenoj genezi i o njenoj sadašnjoj stvarnosti. Ova saznanja treba da podstaknu naša razmišljanja o tome kakve su naše sadašnje mogućnosti odbrane od nje. To će nam sigurno pomoći da pronađemo odgovor na sve vrste agresije i da saglasno tome, izvršimo dalju

dogradnju našeg celokupnog sistema odbrane. U tom smislu i želimo da podstaknemo naučno razmišljanje i saznajni doprinos naših istraživača — autora. Kao polaznu osnovu za to izlažemo genezu izvođenja oružane agresije sa distance.

Genetička struktura oružane agresije sa distance

Izučavanje dosadašnjih oružanih agresija ukazuje na činjenicu da do sada nije izvršena nijedna oružana agresija sa distance kao prethodno definisana idealna pojava. Stoga možemo uslovno istaći da je njena geneza počela onog trenutka kada su stvorene potencijalne mogućnosti za njeno stvarno izvođenje, što se poklapa sa početnim periodom drugog svet-skog rata i od tada smo stalno suočeni sa opasnošću njenog izvršenja u stvarnosti. Upravo zbog toga i možemo pretpostaviti da je izvođenje oružane agresije sa distance veoma hipotetično i realno moguće. To praktično znači da o njenoj genetičkoj strukturi ne možemo formirati u potpunosti proverena saznanja, izuzev onih koja se nalaze na nivou objektivnih pretpostavki.

Pouzdanost se smatra da su oružani napadi fašističke Nemačke na objekte u Velikoj Britaniji (09. 06. 1940—13. 02. 1942) predstavljali početak ispoljavanja oružane agresije sa distance kao realne pojave.⁷ Oružani napad SAD na Demokratsku Republiku Vijetnam (Severni Vijetnam) u avgustu 1964. godine označava početak ispoljavanja oružanih agresija sa distance kao realnih pojava posle drugog svetskog rata. Oružana agresija sa distance je dalje razvijana saglasno razvoju snaga (i sredstava) za dejstvo i delovanje po snagama i objektima protivnika sa sve većih udaljenosti. Ona je dalje ispoljavana sporadično tako da je najviši nivo njenog praktičnog izvođenja ostvaren: prvo u oružanom napadu oružanih snaga Izraela na objekte (nuklearni reaktor) u Iraku 07. 06.

⁷ U jeziku ratne veštine oružanih snaga SAD i SSSR ova i naredne oružane agresije sa distance (kao realne pojave) označene su izrazom vazdušni rat. Za takvo označavanje uzet je kriterijum organizovanog i uzastopnog (makar i sporadičnog) vođenja većeg broja takvih agresija. Takvo označavanje može se videti u tekstovima i Istoka i Zapada, kao npr.: grupa autora, *Lokalne vojni*, »Voenizdat«, Moskva, 1981; Zbornik radova, *Problems of Contemporary Militarism*, »Croom Helm«, London, 1980; i »Proceedings«, U.S. Naval Institute, August 1986, str. 42—50.

1981. godine, zatim u oružanom napadu oružanih snaga Izraela na sirijske objekte (avijacije) u Libanu 06. 06. 1982. godine; potom u oružanom napadu oružanih snaga Izraela na sedište Palestinske oslobodilačke organizacije u Tunisu 01. 10. 1985. godine i na kraju u oružanim napadima oružanih snaga SAD na objekte u Libiji 23. i 24. 03. 1986. godine i 14. i 15. 04. 1986. godine.

Do sada je najviši nivo praktičnog izvođenja oružane agresije sa distance ostvaren u oružanim napadima oružanih snaga SAD na objekte u Libiji 1986. godine. U toj oružanoj agresiji ostvarena je primena dejstava sa distance u dosad najkristalnijem obliku, a proces njenog izvođenja (pripreme i izvršenja) predstavlja školski primer upotrebe namenskih snaga i sredstava za dejstvo sa neke udaljenosti. Upravo zbog toga i smatramo da se detaljnijem izučavanju procesa izvođenja navedenih oružanih agresija, a naročito oružane agresije oružanih snaga SAD na Libiju, mora posvetiti znatno više pažnje i prostora u našim vojnim publikacijama.

Zaključak

Opštim razvojem oružane borbe savremena borbena dejstva poprimaju sve složenija nova sadržajna, strukturna, funkcionalna i procesna kvantitativno-kvalitativna svojstva i obeležja. Analogno tome, i sasvim sigurno, savremena i neposredno buduća dejstva sa distance i oružane agresije sa distance poprimaju ista ili slična svojstva i obeležja. U teorijskom smislu i praktično, to se neposredno odražava na njihovu primenu u mogućoj oružanoj agresiji na našu zemlju, što nameće logičnu potrebu za njihovim izučavanjem i potpunijim saznavanjem.

Različite ocene i shvatanja o dejstvima sa distance i o oružanoj agresiji sa distance ne daju nam dovoljno objektivnih razloga da prihvatimo strana ili neka druga nenaučna shvatanja o tome. Naprotiv, ona nas prisiljavaju da ih detaljno izučimo i da na osnovu stečenih saznanja formiramo valjanu teoriju o ovoj oblasti ratne vrštine. Za to postoje i drugi razlozi, među kojima je, smatramo, najvažniji traženje optimalnog odgovora za odbranu naše zemlje od mogućih sličnih pretnji.

Svedoci smo kontinuiranog i intenzivnog razvoja snaga, sredstava i teorije o izvršenju oružanih agresija. U tom procesu posebno mesto zauzima razvoj snaga i brojnih sredstava za delovanje i dejstvo po protivniku sa većih udaljenosti za koje male (vojnotehnički slabije) zemlje nemaju adekvatni paritetni odgovor. Uporedo sa daljim razvojem sredstava nastavlja se razvoj teorije ratne veštine u odnosu na njihovu selektivnu i doziranu upotrebu protiv zemalja na perifernim ratištima NATO, VU i vojnih supersila. To se sve neposredno odražava na odbranu slabijih zemalja od ovakvih tipova dejstava, kao i na dalji razvoj njihovog sistema odbrane.

Ovo su zaista dovoljni razlozi da se i kod nas svestranije i organizovanije prate i izučavaju savremena kretanja i dostignuća u domenu razvoja teorije i prakse uvođenja dejstava sa distance, kao i na planu suprotstavljanja tim dejstvima. Na osnovu takvih saznanja objektivnije bi se mogao proceniti stepen ugroženosti našeg ratišta, pa analogno tome i preduzeti odgovarajuće mere na naučnom, tehničkom, organizacionom i drugom planu za usavršavanje i jačanje našeg odbrambenog sistema, kako bismo se uspešno mogli suprotstaviti eventualnoj oružanoj agresiji sa distance u savremenom ratu.

Literatura:

1. *Boljšaja sovjetska enciklopedija*, Sovjetska enciklopedija, Moskva, 1978.
2. *Drugi svetski rat*, br. 1, 2, 3, 4 i 5, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1957—1970.
3. D. R. Neutze, *The Gulf of Sidra*, »Proceedings«, jun, 1986.
4. James B. Matley, *A perspective on Law-Intensity Conflict*, »The Military Review«, januar 1985.
5. *Jane's Dictionary of Military Terms*, Macdonald and Jane's, London, 1975.
6. *Lokalne vojni*, Voenizdat, Moskva, 1981.
7. Michael J. Byron, *Fury the Sea — Marines in Grenada*, »Proceedings«, maj, 1984.
8. O Dwyer-Russell, *Libyans did not shat down F-111*, »Jane's Defence Weekly«, maj, 1986.
9. Robert E. Stamph, *Air war with Libya*, »Proceedings«, avgust, 1986.
10. *Sovjetska voenaja enciklopedija*, Ministarstvo oborony SSSR, Moskva, 1980.
11. Tim Zimmermann, *The American bombing of Libya, A Succes of coercive diplomacy?* »Survival«, maj/jun, 1987.
12. W. Hays Parks, *Crossing the line*, »Proceedings«, novembar, 1986.

13. *Vojna enciklopedija* (drugo izdanje), Regakcija vojne enciklopedije, Beograd, 1970—1975.
14. *Vojni leksikon*, VIZ, Beograd, 1981.
15. *Vojni rečnik*, DSNO, Beograd, 1967.
16. Zbornik radova, *Problems of Contemporary Militarism*, Croom Holm, London, 1980.

SUMMARY

OPERATIONS FROM DISTANCE AND ARMED AGGRESSION FROM DISTANCE

Owing to the development of science and technology, the armed forces have acquired certain weapons, with their carriers, for attacking their adversary from different distances. Such attacks make today an integral part of combat operations, having only within their framework a definite significance and meaning. They are increasingly becoming a foundation upon which are based the preparation and launching of strategical combat operations and armed aggressions against smaller and militarily inferior states.

Modern *operations from distance* of strategic significance and level and the *armed aggression from distance* are important instruments of political and military strategies of individual states and military-political groupings for attaining their interests in peripheral theatres of NATO and WP. Thus they have become a threat to smaller and militarily inferior states, since they are aimed directly against them. This imposes a general need for their assessment and study, and for searching for and timely finding the most favourable solutions for withstanding such operations. To this end are in this article laid out basic theoretical conclusions made by the author, so that they could serve as a foundation for practical work in the domain of the art of war.

RESUME

ACTIONS A DISTANCE ET L'AGRESSION ARMÉE A DISTANCE

Grâce au développement des sciences et des techniques, les forces armées ont été dotées de moyens ainsi que de leurs vecteurs qui leur permettent d'agir et d'attaquer l'ennemi à des distances différentes. De telles actions font part aujourd'hui des actions de combat et ce n'est que dans le cadre de celle-ci qu'elles revêtent leurs sens et signification. De plus en plus elles servent de base aux préparatifs et à l'exécution des actions de combat du niveau et d'intérêt stratégiques et à l'agression armée perpétrée contre des Etats petits et de capacité militaire inférieure.

A l'époque moderna, les *actions à distance* du niveau et d'intérêt stratégiques et *l'agression armée à distance* constituent deux importants moyens de stratégie politique et militaire de certains Etats et de groupements militaires et politiques dans leur tentative de réaliser leurs objectifs et intérêts sur les théâtres de guerre périphériques de l'OTAN et du Pacte de Varsovie. Par là, et en les visant directement, elles représentent un danger potentiel pour les pays petits et de capacité militaire inférieure. D'où le besoin social généralisé de les étudier pour aboutir en temps utile à des solutions optima permettant d'y résister avec efficacité. Dans cette fin, cet article permet de connaître les principales connaissances théoriques de ces phénomènes qui pourraient servir de base aux activités pratiques en matière de l'art de la guerre.

РЕЗЮМЕ

ДИСТАНЦИОННЫЕ ДЕЙСТВИЯ И ВООРУЖЕННАЯ АГРЕССИЯ С ДИСТАНЦИИ

В результате развития науки и техники вооруженные силы получили определенные средства и их носители, при помощи которых могут влиять и действовать по противнику с различных расстояний. Такие действия являются составной частью боевых действий и только в их размах имеют определенное значение и смысл. Они все более становятся основой подготовки и выполнения боевых действий стратегического уровня и значения и вооруженной агрессии на небольшие и в военном отношении не очень мощные государства.

Современные *действия с дистанции* (или дистанционные действия) стратегического уровня и значения и *вооруженная агрессия с дистанции* являются важными средствами политической и военной стратегии отдельных государств и военно-политических группировок для осуществления их интересов на периферийных театрах НАТО и ВУ. Этим они превратились в потенциальную опасность для небольших и в военном отношении не чень мощных государств, ибо прямо направлены против них. Это навязывает необходимость их изучения и поиска своевременных оптимальных решений для оказания успешного сопротивления таким действиям. Поэтому в настоящей статье и излагаются основные теоретические соображения автора об этих явлениях, чтобы они послужили основой для практической деятельности в области военного искусства.